

De rol van normalisatie in de wegenbouw

Technische specificaties en innovatie

Wegenbouw is bij uitstek een sector waar publieke middelen worden aangewend voor de uitvoering van werken. Opdrachtgevers en aannemers dienen zich bij het uitschrijven en toewijzen van opdrachten en bij de uitvoering van werken te houden aan de spelregels van de wetgeving overheidsopdrachten (Koninklijk besluit tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken, 2013 ; Koninklijk besluit plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren, 2017 ; Wet inzake overheidsopdrachten, 2016).

Artikel 53 van de Wet overheidsopdrachten, 2016 (WOO) geeft aan op welke wijze aanbestedende overheden de eisen voor uit te voeren werken dienen te formuleren in de opdrachtdocumenten. Behoudens uitzonderlijke gevallen dienen deze eisen in grote lijnen geformuleerd te worden als functionele of prestatie-eisen, als verwijzing naar bestaande normen of gelijkwaardige technische documenten of als een mengvorm. Een opdrachtgever die ervoor kiest om zijn wensen op een bepaalde manier te formuleren dient inschrijvingen die oplossingen op een alternatieve manier beschrijven, eveneens in aanmerking te nemen.

De grote meerderheid van normen voor de wegenbouw zijn intussen Europese normen. Bij het opstellen van deze normen wordt, waar mogelijk, getracht een prestatiegebaseerde aanpak na te streven (European Committee for Standardization & European Committee for Electrotechnical Standardization, 2022). Bepalingen in verband met productie, ontwerp, aanleg, gebruik van specifieke materialen, gedetailleerde beschrijvingen, enz. worden waar mogelijk vermeden ten voordele van relevante kenmerken van het eindresultaat. De prestatiegebaseerde aanpak moet maximale vrijheid laten voor nieuwe productiemethoden en innovatieve oplossingen.

Normen zijn per definitie vrijwillige documenten (Verordening (EU) Nr. 1025/2012, 2012). Enkel door verwijzing naar normen vanuit andere documenten, kan het gebruik verplicht worden. Er is in België weinig wetgeving die verwijst naar normen. Door de Wet overheidsopdrachten worden normen echter een belangrijk onderdeel van de contractuele – voor werken bindende – opdrachtdocumenten.

OCW als sectoraal operator

OCW is erkend als sectoraal operator voor CEN/TC226 (Weguitrusting), CEN/TC227 (Materialen voor de wegenbouw) en, in samenwerking met het WTCB, CEN/TC396 (Grondwerken). De productnormen voor weguitrusting (afschermende constructies, geluidsschermen, verticale verkeerstekens, enz.) zijn grotendeels technologieonafhankelijk en toepasbaar voor producten uit verschillende materialen. De normen voor materialen voor de wegenbouw (bitumineuze mengsels, oppervlakbehandelingen, betonverhardingen) zijn per definitie enkel toepasbaar voor bepaalde materialen. De prestatiegebaseerde aanpak betekent in die gevallen een nadruk op relevante kenmerken van het aangelegde oppervlak.

Als de opdrachtdocumenten voor een openbare aanbesteding kiezen voor functionele of prestatie-eisen betekent dat dus dikwijls dat er wordt verwezen naar normen om deze functionele of prestatie-eisen op een objectieve manier te beschrijven en nadien te kunnen evalueren. De twee routes die de WOO ogenschijnlijk voorhoudt, betekenen in de praktijk dus dikwijls een verwijzing naar bestaande Europese en nationale normen of andere technische specificaties.

Standaardbestekken

In België worden de eisen voor in wegenbouw courant toegepaste materialen en technieken verzameld in standaardbestekken (Brussel Mobiliteit, 2016 ; Service Public de Wallonie, Qualité et Construction, 2021 ; Vlaamse Overheid, Agentschap Wegen en Verkeer, 2021). Voor opdrachtgevers vermijden deze standaardbepalingen heel wat redactiewerk bij het opstellen van een bestek. Voor inschrijvers bieden deze standaardbepalingen het voordeel van transparantie. Deze standaardbepalingen hebben wellicht ook een bijdrage gehad aan de ontwikkeling van de vrijwillige certificatie voor heel wat (wegen)bouwproducten.

De drie gewestelijke wegbeheerders verwijzen voor hun opdrachten standaard naar deze standaardbestekken. Daarnaast wordt het gebruik ervan ook erg gepromoot bij lokale overheden en andere (semi-)publieke opdrachtgevers die werken uitvoeren die beschreven zijn in deze standaardbestekken.

In overeenstemming met de regelgeving rond overheidsopdrachten verwijzen deze standaardbestekken uitvoerig naar bestaande normen¹. Omdat deze normen toegesneden zijn op toepassing in alle lidstaten van Europa (en soms zelfs daarbuiten) zijn keuzes en toevoegingen op maat van toepassing in België onoverkomelijk. Veel verwijzingen naar normen worden dus aangevuld met keuzes in de opties die deze normen voorzien of aanvullingen voor aspecten die niet in de norm zijn voorzien (bv. in verband met weerstand tegen blootstelling aan omgevingsfactoren). Niet zelden worden deze aanvullingen gebundeld in specifieke Belgische normen of Technische Voorschriften (PTV) (Wet inzake overheidsopdrachten, 2016, art. 54).

¹ De gewestelijke standaardbestekken verwijzen elk naar ruim 750 verschillende, hoofdzakelijk Belgische en Europese normen.

Innovatie

In de wegebouw verwijzen bestekken voor de eisen aan courant toegepaste producten en technieken uitgebreid naar standaardbestekken en normen. Deze standaardbestekken bieden onder andere een grotere transparantie voor potentiële inschrijvers. Het gebruik van standaardbestekken en de verwijzing naar normen en aanvullende bepalingen wordt soms echter aangevoeld als een belemmerende factor voor de vlotte toepassing van innovatieve oplossingen bij openbare aanbestedingen (in casu voor producten en technieken voorzien in deze standaardbestekken) (Vlaamse Overheid, 2015). Aanbestedende overheden hebben echter altijd de mogelijkheid om via het bijzonder bestek af te wijken van de bepalingen van het standaardbestek. Succesvolle proefprojecten met nieuwe producten of technieken en onderzoek laten toe om de voorschriften aan te passen zodat deze nieuwe oplossingen, na aantonen van hun doelmatigheid, kunnen worden toegevoegd aan de standaardbestekken en ook ruimer kunnen worden toegepast tijdens wegenwerken.

Met een innovatiegerichte aanpak kunnen bedrijven een concurrentievoordeel opbouwen en voortdurend vernieuwen. Dat doen ze door zelf bij te dragen aan de technische vooruitgang en zich deze zo goed mogelijk eigen maken. De innovatieprojecten moeten gebaseerd zijn op solide O&O, maar ook op een actieve aanpak van de voorbereiding op verandering. Daarvoor is het noodzakelijk om de relevante belanghebbenden te betrekken bij onderzoek, proefprojecten en demonstratieprojecten. De aanpak van OCW past volledig in lijn van deze dynamiek.

OCW draagt actief bij tot de ontwikkeling van technieken, normen en praktijken door middel van collectief onderzoek, maar neemt ook deel aan industrieel onderzoek waar een of meerdere individuele onderneming(en) de aanzet toe hebben gegeven. Dit type onderzoek omvat een scala aan "technologische rijpheid", gaande van de haalbaarheidsbeoordeling van een concept of technologie tot de volledig geteste, gevalideerde en gekwalificeerde industrialisatie ervan.

Innovatieve overheidsopdrachten

De wet overheidsopdrachten, 2016 (omzetting van Europese Richtlijn 2014/24/EC, 2014) bevat instrumenten die innovatieve aanbestedingen mogelijk maken. Afhankelijk van de aard en complexiteit van de gezochte oplossing laten deze aanbestedingsprocedures toe om tot de meest geschikte oplossing te komen. Het Mobilidata-programma (www.mobilidata.be) van de Vlaamse Overheid maakte voor het onderdeel over intelligente verkeersregelaars gebruik van de concurrentiegerichte dialoog. Voor het project "Met Argus de baan op" (<https://www.innovatieveoverheidsopdrachten.be/projecten/met-argus-de-baan-op>) over het gebruik van onder andere *floating car data* als gegevensbron voor assetmanagement, zoekt AWW met ondersteuning door het programma Innovatieve Overheidsopdrachten naar de meest geschikte aanbestedingsvorm.

1 De gewestelijke standaardbestekken verwijzen elk naar ruim 750 verschillende, hoofdzakelijk Belgische en Europese normen.

Hoewel met de prestatiegebaseerde aanpak bij het opstellen van normen ook innovatie wordt nagestreefd, blijkt uit een recente studie van de VUB toch dat er twijfel bestaat of dit doel effectief wordt bereikt (Buts et al., 2020). De waarheid ligt allicht in het midden. Productnormen die erin slagen die prestatiegebaseerde aanpak helemaal door te trekken, laten wellicht meer vernieuwing toe dan materiaalnormen die zich per definitie beperken tot een welbepaald materiaal met de daaraan aangepaste kenmerken en evaluatiemethoden.

Toch hebben normen hun nut om innovaties op een objectieve manier en volgens marktverwachtingen te evalueren. Genormaliseerde proefmethoden maken het mogelijk om de kenmerken van nieuwe oplossingen af te toetsen aan de verwachtingen van opdrachtgevers en deze te positioneren ten opzichte van bestaande oplossingen.

NBN

Het Bureau voor Normalisatie (NBN) is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en verkopen van normen in België. Daarnaast organiseert het NBN ook opleidingen over het gebruik van managementnormen.

Het NBN biedt organisaties toegang tot kennis die vervat zit in normen. Via myNBN, het online normenportaal, krijgen bedrijven op een makkelijke en *copyright compliant* manier toegang tot hun normencollectie.

Meer weten? www.nbn.be

Kris Redant

E k.redant@brrc.be

T +32 10 23 65 38

Literatuur

Brussel Mobiliteit. (2016). *TB 2015: Typebestek betreffende wegeniswerken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. <https://mobilite-mobiliteit.brussels/sites/default/files/tb2015.pdf>

Buts, C., Dooms, M., Soyeur, F., Van Droogenbroeck, E. & Willems, K. (2020). *The impact of standards on the Belgian economy*. Vrije Universiteit Brussel.

European Committee for Standardization & European Committee for Electrotechnical Standardization. (2022). *Internal regulations. Part 3: Principles and rules for the structure and drafting of CEN and CENELEC documents (ISO/IEC Directives Part 2: 2021, modified)*. https://boss.cen.eu/media/BOSS%20CENELEC/ref/ir3_e.pdf

Koninklijk besluit tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken. (2013, januari 14). https://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2013/02/14_1.pdf#Page2

Koninklijk besluit plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren. (2017, april 18). https://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2017/05/09_1.pdf#Page9

Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG (Voor de EER relevante tekst). (2014). *Publicatieblad van de Europese Unie*, L94, 65-242. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=NL>

Service Public de Wallonie, Qualité & Construction. (2021). *Cahier des charges type Qualiroutes (Geconsolideerde versie 2021 [en de daaropvolgende aanpassingen])*. http://qc.spw.wallonie.be/fr/qualiroutes/frame.jsp?index_cctquali.html

Verordening (EU) Nr. 1025/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 betreffende Europese normalisatie, tot wijziging van de Richtlijnen 89/686/EEG en 93/15/EEG van de Raad alsmede de Richtlijnen 94/9/EG, 94/25/EG, 95/16/EG, 97/23/EG, 98/34/EG, 2004/22/EG, 2007/23/EG, 2009/23/EG en 2009/105/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Beschikking 87/95/EEG van de Raad en Besluit nr. 1673/2006/EG van het Europees Parlement en de Raad (Voor de EER relevante tekst). (2012). *Publicatieblad van de Europese Unie*, L 316, 12-33. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1025&from=NL>

Vlaamse Overheid. (2015, maart 12). Initiatief “overheidsopdrachten voor innovatie” (Nota aan het Voorzitterscollege No. VC/15/12.03/DOC008). https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/nota_algemeen_vzc_12.03.2015_doc008.pdf

Overheid, Agentschap Wegen en Verkeer. (2021). *Standaardbestek 250 voor de wegebouw (Versie 4.1a)*. <https://wegenenverkeer.be/zakelijk/documenten/standaardbestek>

Wet inzake overheidsopdrachten. (2016, juni 17). https://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2016/07/14_1.pdf#Page53